

סימן ג

חיוב השינה בסוכה

בימי שמחת בית השואבה בבית המקדש, היו התנאים מנמנים "אכתפא דהדדי", ולא היו ישנים בסוכה / והדבר פלא: איך ייתכן שהתנאים שבוודאי קיימו מצות סוכה בהידור הכי גדול, קבעו את סדר החגיגה דשמחת בית השואבה באופן שינמנו חוץ לסוכה, ויבואו לידי חיסרון בקיום מצות סוכה? / ביאור מקיף בגדר חיוב השינה בסוכה

העדר שינת התנאים בסוכה - חיסרון בקיום המצוה?

א. בנוגע לשמחת בית השואבה שהיתה בחג הסוכות בבית המקדש, איתא בגמ'¹: "אמר ר' יהושע בן חנניה, כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו . . איני והאמר רבי יוחנן שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר (שנשבע לשוא. רש"י), אלא הכי קאמר – לא טעמנו טעם שינה, דהוּו מנמנמי אכתפא דהדדי".

והנה, בפשטות, מקום הנמנום "אכתפא דהדדי" היה – בעזרה², שם היו כולם יחדיו בשמחת בית השואבה; ואף דהוי חוץ לסוכה, ושינת עראי³ חוץ לסוכה אסורה⁴ – הכא היה זה ודאי על-פי

(1) סוכה נג, א (מתוספתא שם פ"ד, ג). ירושלמי שם פ"ה ה"ב (ובתוספתא וירושלמי לא הובא "אכתפי דהדדי").

(2) וכן מפורש בשו"ת התשב"ץ ח"א סי' ק (סד"ה צריך להקדים).

(3) בתשב"ץ שם משמע שנמנום כזה הוי בכלל שינת עראי (ראה רש"י סוכה כו, א (הועתק בשו"ע רבינו הזקן סתרל"ט ס"ז) "שפעמים שאינו אלא מנמנם מעט ודיו בכך". וראה שפת אמת (לסוכה שם) ופרמ"ג או"ח סתרל"ט (משב"ז סק"ה) השקו"ט בשיעור שינת עראי). ולהעיר מל' הר"ח סוכה נג, א: לא ראינו שינה בתרדמה אלא שינה כעין נמנום. ואכ"מ.

(4) טושו"ע או"ח סתרל"ט ס"ב. שו"ע רבינו הזקן שם ס"ז.

היתר התורה, כי הוּו בגדר "העוסק במצוה"⁵ ש"פטור מן המצוה"⁶.

אמנם, מכל מקום נמצא – שבימי שמחת בית השואבה⁷ לא היו התנאים ישנים בסוכה; וכיון שכן, צריכים אנו לביאור בזה:

דהנה, מצות הישיבה בסוכה היא – שתהיה ישיבתו בה באופן ד"סוכתו קבע". דעניינו העיקריים, שהם "עיקר ישיבת הסוכה – אכילה שתיה ושינה"⁸, יהיו בסוכה;

וכיון ש(כפשוט) השתדלו התנאים לקיים מצות סוכה (ובהידור) כל שבעה [דמצות הישיבה בסוכה היא הלא בכל שבעת ימי החג⁹ ("בסוכות תשבו שבעת ימים"¹⁰), ובלשון המשנה¹¹: "כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע"] – הרי נמצא, לכאורה, שבהעדר שינתם בסוכה (אף שהיה זה בהיתר התורה) – היה חסר בשלימות קיום מצות ישיבת סוכה שלהם, דלא עשו סוכתם קבע בעניין השינה!

וייפלא הדבר: איך ייתכן שקבעו מלכתחילה את סדר החגיגה דשמחת בית השואבה, שתהיה באופן שינמנמו חוץ לסוכה¹², ויבואו לידי חיסרון בקיום מצות סוכה¹³?

(5) בתשב"ץ שם משמע שהטעם הוא מפני ששינת עראי אסורה רק מדרבנן (ובגליוני הש"ס (להר"י ענגל) לסוכה כו, א הקשה עליו שאי"ז כפי ההלכה, ע"ש). אך בפשטות י"ל הטעם כבפנים.

(6) סוכה כה, א. וברש"י ד"ה פטורין שם "ואפילו בשעת חנייתן". וראה שו"ע רבינו הזקן סתר"מ סי"ח.

(7) ואת"ל שגזירה דכלי שיר [שבסיבתה החליל אינו דוחה שבת ויו"ט – ראה סוכה נ, סע"א (במשנה) ואילך ובמפרשים] נתקנה בבית שני (ראה לקוטי תורה ר"ה נז, ג), ולפני הגזירה חגגו שמחת ביה"ש כל שבעה [דהרי ניסוך המים התחיל מיום א' דסוכות (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"י ה"ו). ולהעיר מדעת הרמב"ם שהשמחה לא היתה תלויה בניסוך המים, ראה לקמן עמ' רסט ואילך] – נמצא שבבית ראשון כו' לא היו ישנים בסוכה כלל!

(8) ל' רש"י סוכה כ, ב ד"ה לא יצא.

(9) כי אף שהחובב לאכול בסוכה הוא רק בליל א' ו"מכאן ואילך רשות" (סוכה כז, א) – הרי מ"מ גם בשאר ימי החג כשאוכל בסוכה מקיים מצוה ומברך עליה (ודלא כאכילת מצה כל ששה), וחייב לעשות "סוכתו קבע", כבפנים (וראה חידושי חת"ס לשו"ע או"ח סו"ס תרל"ט. ועוד). ופשוט שהתנאים השתדלו לקיים מצות סוכה כל שבעת ימי החג, ואכ"מ.

(10) אמור כג, מב.

(11) סוכה כח, ב.

(12) ואת"ל שהיו סוכות בסמיכות להר הבית, כידוע השקו"ט בזה (וראה נחמ" ח, טז – הובא בתשובת רב האי גאון – ס' המנהיג הל' סוכה ס"ה ועוד. וראה לקוטי שיחות חכ"ט ע' 497 ואילך), לכאורה היו יכולים ליכנס בהן בלי טירחא תיריה (ראה שו"ע רבינו הזקן שבהערה 6) ובאופן שלא היו מתבטלים כ"כ משמחת ביה"ש.

ולהעיר, שמפשטות לשון חז"ל (במקומות שבהערה 1) "משם כו' לביהמ"ד כו' לאכילה ושתיה כו'" משמע, שאכילתם לא היתה בריחוק כ"כ מהר הבית (וראה שירי קרבן לירושלמי סוכה פ"ה ה"ב) – והרי בודאי אכלו בסוכה (כדלקמן ס"ו, ובהערה 42).

(13) ואינו דומה להא דסוכה (מז, א. וברש"י ותוס' ד"ה גמירי שם) שלא ישבו בסוכה כל ימי החג (וכידועה השקו"ט בזה) – כי שם הטעם מפני "שבהמותיהן רועות שם" (רש"י שם); משא"כ בהמדובר כאן, בנוגע לאופן סדר שמחת

ב. ועוד צריכים אנו לביאור, בדומה לשאלה הנ"ל:

ידוע מנהג כ"ק רבותינו, שלא היו ישנים בסוכה¹⁴. וטעם מנהגם יסודתו בהררי קודש, בתורת הסוד – דכיון שבסוכה מאיר אור אלוקי נעלה ביותר (בלשון הקבלה: "מקיפים דבינה"¹⁵), הוי בדוגמת הכתוב גבי יעקב¹⁶ "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" ("שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה". רש"י). ובלשון כ"ק רבינו האמצעי: "ווי קען מען שלאפן אין מקיפים דבינה" [כיצד ניתן לישון במקיפים דבינה]!

[וההיתר לזה בגדרי ההלכה הוא בפשטות – דהרי בעת שאין אפשרי בשום אופן להרדם בסוכה, מותר על-פי דין לילך לישון בבית. ואם ברור בודאות¹⁷ שלא יוכל להרדם שם (מחמת הרגשת גודל הגילוי האלוקי, שמונע ומעכב מלישון¹⁸) – אפשרי מלכתחילה לישון בבית¹⁹].

אמנם, על-פי המבואר לעיל, שבהעדר השינה בסוכה חסר בשלימות קיום מצות סוכה, צריך זה ביאור:

הלא תורת הנגלה ותורת הסוד אינן שתי תורות, ח"ו, אלא הם שני חלקים של תורה אחת [וכמודגש בביאור הזוהר הק'20, דנסתר דתורה הוי כנשמה לגוף – נגלה דתורה], ובהכרח שיהיו מתאימים זה לזה. וכיון שכן – כיצד ייתכן שבעוד שעל-פי הלכה נדרש עניין השינה בסוכה בכדי לקיים מצות סוכה בשלימותה²¹, יהיה עניין השינה מושלל מצד תוכן הסוכה על-פי תורת הסוד?!

בית השואבה, שלא מסתבר כלל לומר שנקבע באופן שעי"ז לא קיימו כל גדולי ישראל וכו' שהשתתפו בה מצות סוכה (ובהידור) כל שבעה. ואכ"מ.

(14) ראה ספר השיחות (לכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ) תש"ה ע' 35. תרצ"ט ע' 295.

(15) ראה מא"א ס, טו (סוכה הוא אור המקיף בבינה) – מזהר ותקו"ז (נסמן ביאיר נתיב שם).

(16) יצא כח, טז.

(17) ודאות ע"פ שו"ע, כמובן (ע"י שהשתדל בזה בעבר או גם בהווה, וכיו"ב השערה ע"פ שו"ע).

(18) משא"כ אכילה ושתיה. ולהעיר שאוכלין קודשים בעזרה אבל אין ישיבה (וכל-שכן שינה) בעזרה (יומא כה, א. וש"נ).

(19) ויש להמתיק זה ע"פ המבואר בשו"ע רבינו הזקן (סתר"מ ס"ה. מתוד"ה הולכי דרכים – סוכה כו, א. ובנוגע לשינה – סתר"ט ס"ח), שיסוד הפטור דמצטער בסוכה הוא בכלל ד"תשבו כעין תדורו", ד"אף בכל השנה אין אדם דר במקום שהוא מצטער" – דלכן, כ"ע ענין שאינו נכלל ב"תדורו" בבית, אין חל עליו החיוב ד"תשבו" בסוכה;

וכיון שהשינה בעת שישנו גילוי אור אלוקי (באם היה גם בבית) אינה כלל בגדר "תדורו" (דאי"ז אפשרי), אין היא בכלל החיוב ד"תשבו" [משא"כ בנוגע לצער גשמי דגשמים כו' המפריעים האכילה (שראינו בהנהגת רבותינו שהחמירו בזה מאוד ואכלו בסוכה אף בזמן הגשמים (ראה שו"ת מנחת אלעזר ח"ד סו"ס לא)), שהצער אינו מונע לגמרי האכילה].

(20) ח"ג קנב, א.

(21) ובנוסף לשאלה המבוארת בפנים (שהעדר השינה בסוכה סותר לקיום המצוה בשלימות) – השאלה היא אף בכללות העניין: איך יתכן, שמצד ההלכה יהיה עניין השינה בסוכה מחויב [ועד שהסוכה צ"ל במקום הראוי לשינה,

השינה בסוכה - שלילת איסור או קיום מצוה

ג. והנה, בגמרא²² איתא בנוגע לדין זה ד"כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע ודירתו עראי" – "כיצד? . . אוכל ושותה ומטייל²³ בסוכה", ולא הזכירו בזה את עניין השינה כלל (וכן הוא ברמב"ם²⁴, שלא כתב הפרט דשינה).

ולפי זה מחדש בספר צפנת פענח²⁵, ומחלק בין האכילה ושתיה בסוכה ובין השינה בה:

אכילה ושתיה בסוכה – בהן מקיימים המצוה דישיבת סוכה²⁶, משא"כ השינה בסוכה – אינה בכלל קיום המצוה, אלא הצורך לישון בסוכה הוא רק בכדי לשלול איסור – דאסור לישון חוץ לסוכה. ולכן לא נקטה הגמרא בדוקא את עניין השינה בפרטי קיום מצות הישיבה בסוכה, כי אינה בכלל קיום המצוה.

[ובזה אף מבאר שם בפשטות מדוע אין מברכים על השינה בסוכה²⁷ – כיון דהשינה בסוכה אין בה משום קיום מצות סוכה, אלא רק שלילת איסור].

ועל-פי זה מבואר אף בנידון דידן: כי כיון שהשינה בסוכה אינה בכלל קיום המצוה, הרי בעת שהשינה מחוץ לסוכה היא בהיתר התורה (כהתנאים בשמחת בית השואבה וכו') – אין חסר כלל בקיום מצות סוכה²⁸. דבאכילה ושתיה בסוכה מקיימים כבר מצות הישיבה בסוכה בשלימות.

ואם עשה במקום שיהיה לו צער בשינה ה"ז סוכה פסולה ואינו יוצא בה אפילו באכילה (רמ"א שם. שו"ע רבינו הזקן שם ס"ו), ומצד התוכן הפנימי דהסוכה יהיה זה מושלם? ! וראה להלן הערה 28.

(22) סוכה כח, סע"ב.

(23) כ"ה בגמ'. וברמב"ם השמיט "ומטייל", ובמקומו "ודר". וראה ל' הרמ"א (ורבינו הזקן) שהובא לקמן סעיף ד. ואכ"מ.

(24) הל' סוכה פ"ו ה"ה (שם מתאר מצות הישיבה בסוכה (ורק בהלכה שלאח"ז מביא הרמב"ם שישינים בסוכה – ראה להלן הערה 31)).

(25) על הרמב"ם שם ה"ב.

(26) ויתירה מזו – האכילה "עושה את הסוכה לסוכה" (צפע"נ שם. ע"ש). וראה לקמן הערה 40.

(27) תוד"ה שכבר – ברכות יא, ב. וראה גם רא"ש שם (פ"א סי"ג) וסוכה פ"ד ס"ג.

(28) ובזה מבואר גם שאין שלילת השינה מצד תוכן הפנימי דהסוכה סותרת לכללות מצות סוכה (ראה לעיל הערה 21) – דכיון שהשינה בסוכה (אינה בכלל המצוה, אלא) היא רק עבור שלילת איסור, הנה במקומות שהשינה מחוץ לסוכה היא בהיתר התורה, הלא אין איסור בזה, ומלכתחילה אין חיוב דשינה בסוכה.

[ואין להקשות דסו"ס – כיצד יתכן שע"פ הלכה גורמת מצות סוכה לאיסור לישון חוץ לסוכה, בעוד שמצד התוכן הפנימי, זהו דבר המותר (והראוי)? כי כיון שהתורה על הרוב תדבר (מו"נ ח"ג פל"ד), פרטי המצוה הם כפי שהם אצל רוב בני"א – שאינם מרגישים את האור האלוקי שבסוכה (ואין זה מפריע לשינתם), ולכן ישנו חיוב דשינה בסוכה (בכדי לקיים "תשבו כעין תדורו"); ואין זה בסתירה שאצל יחידי סגולה, המרגישים אור זה, יגרום תוכנה הפנימי דהסוכה שיהיו פטורים (ע"פ הלכה, כנ"ל בפנים) משינה בה.

ד. אמנם, בביאור זה אין די:

דהנה, מה שהשינה בסוכה אינה בכלל המצוה, הוא לשיטת הרמב"ם (שלא הזכיר הפרט דשינה, כנ"ל) והמחבר – שנמשך בתריה. אמנם לשיטת הרמ"א (וכן פסק רבינו הזקן²⁹) – השינה בסוכה הוי גם כן בכלל המצוה.

וכדחזינן, שעל לשון המחבר³⁰ "כיצד מצות ישיבה בסוכה – שיהיה אוכל ושותה ודר בסוכה", הוסיף הרמ"א את התיבות "(אוכל ושותה) וישן ומטייל". והיינו, דסבירא ליה שמצות הישיבה בסוכה כוללת גם כן שינה (וטיול) בסוכה³¹.

[ולכאורה, כן היא גם דעת הטור³² – שמוסיף (על לשון הגמרא הנ"ל) "אוכל ושותה וישן". ומתאים זה עם דעת רש"י³³, שכתב ש"עיקר ישיבת הסוכה – אכילה שתיה ושינה"].

ואם כן, לשיטה זו – שהשינה בסוכה הינה חלק מקיום המצוה – צריכים אנו עדיין לביאור השאלות הנ"ל, דהלא נמצא לכאורה, שבהעדר השינה בסוכה (אצל התנאים וכו'), חסר בשלימות קיום המצוה.

המצוה מתקיימת בשלימותה אף בלא שינה

ה. ויש לומר הביאור בזה:

גם לשיטות אלו, דסבירא להו שהשינה בסוכה היא בכלל מצות הישיבה בה – אין העדר השינה בסוכה (על-פי היתר התורה, כמובן) גורע משלימות קיום המצוה:

דוגמא לדבר – מצות עונג שבת, דמצוה לענגו באכילת בשר כו' כי "מן הסתם יש לרוב בנ"א ענג באכילת בשר כו'" (שו"ע רבינו הזקן או"ח סרמ"ב ס"ב), ומ"מ מי "שהאכילה מזקת לו . . א"צ לאכול כלל . . שלא יצטער בשבת" (שם סרפ"ח ס"ב).

(29) סתרל"ט ס"ד.

ועד"ז מצינו שפסק (שם סי"ב. מתוס' ורא"ש שבעה עשרה 27) שהברכה על מצות סוכה מתייחסת גם לשינה בסוכה (אלא שנפטרת בברכה שעל האכילה (ו"אם אינו רוצה לאכול בסוכה זו" – צריך לברך גם על שינה וטיול (שם סט"ו)).

(30) סתרל"ט ס"א.

(31) ועפ"ז מובנת הוספת הרמ"א בזה (ראה ביאורי הגר"א בשו"ע שם) – אף שגם המחבר עצמו ממשיך בסעיף ב "אוכלים ושותים וישנים בסוכה כל שבעה" (ועד"ז ברמב"ם שם ה"ו) – כי הב"י ס"ל (כהרמב"ם) שאין השינה חלק מ"מצות ישיבה בסוכה" והיא רק שלילת איסור, משא"כ להרמ"א (ורבינו הזקן).

(32) סתרל"ט ט.

(33) הובא בצפ"נ שם: סוכה כ, ב (כצ"ל שם) ד"ה לא יצא. ועד"ז שם ז, א ד"ה מאי לאו [ומציין שם לעירובין (מד, א) "כדי שיאכל וישתה וישן". וראה פרש"י שם: עיקר מצותה של סוכה בג' דברים אלו. ועד"ז בפרש"י שם ריש ע"ב].

דהנה, מהותה של מצות הישיבה בסוכה, הינה חיוב אחד כללי: "בסוכות תשבו", "תשבו כעין תדורו"³⁴ – שתהיה הישיבה (מלשון 'העכבה'³⁵) בסוכה באופן של ישיבת קבע ("סוכתו קבע"); ואילו פרטי הדברים, שהאכילה שתיה ושינה צריכות להיות בסוכה – אינם אלא אמצעים בכדי שתהיה הישיבה בסוכה נחשבת כשיבת קבע. כי כיון שקביעות ישיבת האדם היא במקום בו הוא עושה את ענייניו העיקריים (שהם אכילה, שתיה ושינה) – לכן כולל החיוב ד"בסוכות תשבו" (בעיקר) את עניינים אלו.

ולפי זה מבואר, דמחד – (לשיטות אלו) כוללת מצות הישיבה בסוכה גם את עניין השינה, ובשינתו בסוכה מקיים האדם מצות ישיבת סוכה – מאחר וזהו דבר העושה את הסוכה ל"דירת קבע";

אמנם מאידך – אף בלא השינה בסוכה, מקיימים המצוה בשלימותה. כי מאחר וחיוב השינה בסוכה אינו חיוב פרטי על השינה בפני עצמה [דאז באמת ימצא, דמי שאינו ישן בסוכה, אף אם זהו בהיתר, חסר אצלו בפועל³⁶ בקיום מצות הישיבה בסוכה כדבעי], אלא – זהו מצד החיוב הכללי ד"תשבו כעין תדורו", שתהיה הישיבה בסוכה ישיבת קבע – הנה כיון שאף בלא השינה נעשית הישיבה באופן ד"קבע", כדלקמן, הרי מתקיים חיוב זה בשלימותו.

1. דהנה, עיקר קביעות מקום ישיבת האדם – הוא במקום האכילה שלו. וכדקיימא לן בהלכות עירובין³⁷ (כפי שמביא בצפנת פענח שם), דעיקר דירת האדם היא ב"מקום פיתא" – מקום האכילה (ולא במקום לינה).

ולכן, מבין ג' העניינים דאכילה שתיה ושינה – עיקר הפעולה שתהיה הישיבה בסוכה ישיבת קבע, היא באכילתו בה³⁸. וכפי שפסק רבינו הזקן בפירוש³⁹ – ש"אכילה (ש) היא עיקר מצות הישיבה בסוכה". דלכן, ברכת המצוה ("לישב בסוכה") היא על האכילה דוקא, ואילו השתיה ושינה וטיול (עם היותם נכללים בהמצוה, כנ"ל, הרי הם) נפטרים בה – כיון שהאכילה היא

(34) סוכה כח, ב.

(35) ראה רא"ש סוכה פ"ד ס"ג. תויו"ט סוכה פ"ב מ"ד בסופה.

(36) ע"ד מרז"ל (ירושלמי קידושין פ"ג ה"ב) דאונס כמאן דעביד לא אמרינן.

(37) עירובין עג, רע"א.

(38) כמפורש ברא"ש סוכה שם (בשם ר"ת) "שעיקר הקבע שאדם עושה בסוכה היא אכילה" (ולכן מברכים על האכילה דוקא).

ולהעיר, שהחיוב דליל א' הוא אכילה בסוכה ולא שינה (וראה ריטב"א לסוכה כז, א).

(39) סתרל"ט סי"ב (ומקורו מרא"ש סוכה שם).

העיקר, ושאר הדברים הינם "נמשכים ומפלים" אליה⁴⁰.

ולפי זה נמצא, דבעת שהאכילה (שהיא הפועלת את (עיקר) הישיבה והקביעות בסוכה) היא בסוכה – הרי בכך היא נעשית "דירת קבע" (מקום קביעותו) בשלימות, ואף באם אין ישנים בסוכה (על-פי היתר התורה, כמובן) – אין אנו חסרים כלום בקיום מצות "בסוכות תשבו".

ובזה מבואר, שלא היה חסר מאומה בקיום מצות סוכה (ובאופן דהידור), ע"י התנאים שנמנמו "אכתפא דהדרי" בשמחת בית השואבה – כי כיון שאכילתם⁴¹ היתה בסוכה (כפשוט⁴²), יצאו בכך ידי "כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע";

וכמו כן מבואר ביחס למנהג כ"ק רבותינו (ע"פ תורת הסוד) שלא לישון בסוכה – דאין כאן 'סתירה' בין חלק הסוד שבתורה (שמפני תוכן הסוכה והאור האלוקי שבה, אין שייך לישון בה) לבין חלק הנגלה שבה – מאחר והעדר השינה בסוכה אינו גורע מאומה מקיום מצות הסוכה בשלימות⁴³.

(40) ועפ"י י"ל דמ"ש בצפע"נ שם דדוקא האכילה "עושה את הסוכה לסוכה", מתאים גם לדעת רבינו הזקן (אלא שס"ל דשינה היא חלק מ"מצות ישיבה בסוכה"). ואכ"מ.

(41) כסדר היום המפורט בגמ' (שבהערה 1) " . . . משם לאכילה ושתיה".

(42) שהרי בודאי החמירו ע"ע שלא לאכול ולשתות כלום חוץ לסוכה (ראה טושו"ע או"ח סתרל"ט ס"ב. שו"ע רבינו הזקן שם סי"ב).

(43) ומה שבכ"ז, ע"פ הלכה השינה בסוכה היא פרט במצות הישיבה בסוכה (אף שמצד תוכן הפנימי דהסוכה ה"ז מושלל. ראה לעיל הערה 21) – זהו מפני שהתורה על הרוב תדבר, ורוב בנ"א אינם מרגישים אור זה (ראה לעיל הערה 28).